

Кластерний підхід

Кластерний підхід, запроваджений у 2005 році в межах широкої Гуманітарної реформи та доопрацьований у межах Трансформаційного порядку денного Міжвідомчого постійного комітету (МПК) [, має на меті](#) зробити гуманітарне реагування більш передбачуваним завдяки кращій секторальній координації між гуманітарними суб'єктами. Мета - сприяти більш передбачуваному лідерству та співпраці, зміцненню партнерств, покращенню планування та визначення пріоритетів, а також посиленню підзвітності.

Огляд Кластерного підходу

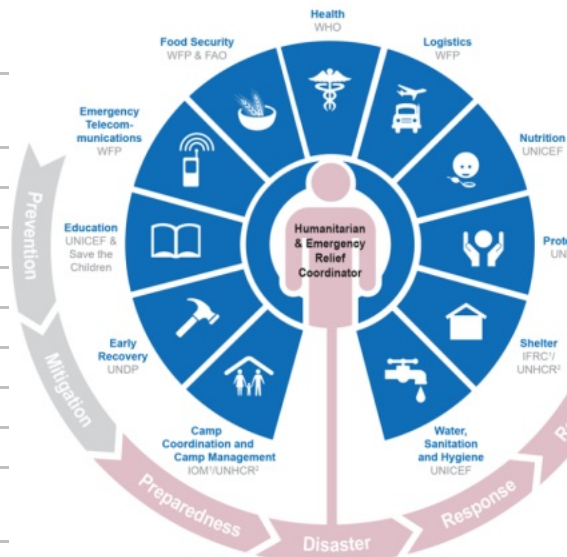
Відповідно до [Методичної записки МПК](#), Кластери складаються з гуманітарних організацій — включно з агентствами ООН, неурядовими організаціями (НУО), Рухом Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та іншими організаціями громадянського суспільства — а також, у деяких випадках, інших зацікавлених сторін, зокрема представників уряду. Ці організації працюють разом, щоб задовольнити потреби, виявлені в конкретному секторі (*наприклад*, логістика, координація таборів, охорона здоров'я, захист). Кластери забезпечують рамки для суб'єктів, які беруть участь у секторальному реагуванні: спільно реагувати на потреби, які були спільно визначені; розробляти відповідні стратегічні плани реагування зі спільними цілями; та ефективно координувати свою діяльність — як між собою, так і з національними органами влади, які очолюють реагування.

Кластерний підхід має на меті посилити загальну спроможність, ефективність та управління гуманітарним реагуванням чотирма ключовими способами:

- Забезпечення більш передбачуваного лідерства та чітко визначених обов'язків завдяки визначенню Лідерів Кластерів, які відповідають за координацію діяльності у відповідному секторі.
- Забезпечення своєчасного та ефективного реагування, зокрема через підтримку глобального потенціалу, реєстрів підготовлених експертів та запасів.
- Зміцнення партнерства між усіма гуманітарними організаціями та забезпечення більш узгоджених зв'язків з національними органами влади.
- Покращення стратегічної координації та визначення пріоритетів на місцевому рівні, що призведе до зменшення прогалин та дублювання.

Існує **11 глобальних кластерів**, кожен з яких має чітко визначені провідні агентства та конкретні технічні завдання, узгоджені МПК, що окреслюють ролі та обов'язки. Кластерний підхід є гнучким і не нав'язується на рівні країни за принципом «один інструмент для всіх», оскільки його координація має на меті орієнтуватися на потреби на місцях.

Діяльність кластера	Головне агентство
Координація табору та управління табором	МОМ/УВКБ ООН
Раннє відновлення	ПРООН
Освіта	ЮНІСЕФ
Екстрені види зв'язку	ВПП
Продовольча безпека	ВПП & ФАО
Здоров'я	ВООЗ
Логістика	ВПП
Харчування	ЮНІСЕФ
Захист	УВКБ ООН
Притулок	МФЧХ/УВКБ ООН

Вода, санітарія та гігієна (WASH) [ЮНІСЕФ](#)

У межах будь-якого гуманітарного реагування Гуманітарний координатор (ГК) або Координатор-резидент ООН (КР), якщо його не призначено, після консультацій з Гуманітарною командою країни (ГКК) узгоджує пріоритетні галузеві потреби та відповідні координаційні структури (*напр.* Кластери), які є доцільними для реагування. ГК/КР та ГКК також погоджують, які гуманітарні організації найкраще підходять для того, щоб взяти на себе відповідальність за керівництво Кластером у конкретній країні. Рішення ґрунтується на організаційній присутності, спроможності та бажанні, а також на структурі глобальних лідерів кластерів, узгодженій МПК. Завдяки своїм можливостям і ресурсам, агенції ООН зазвичай виконують функції лідера кластера, але все частіше організації громадянського суспільства відіграють роль лідера або співлідера. Згодом ГК передає угоду щодо механізмів координації та керівництва на рівні країни Координатору надзвичайної допомоги (КНД). Потім це має бути затверджено МПК на глобальному рівні.

У той час як кластери мають на меті забезпечити більшу узгодженість у координації секторальних заходів реагування, міжкластерна координація має на меті забезпечити більшу координацію міжсекторальних заходів реагування. На оперативному рівні міжкластерна координація спрямована на забезпечення чітко сформульованого міжсекторального плану гуманітарного реагування, належного визначення пріоритетності ресурсів між кластерами, належного і послідовного вирішення міжсекторальних питань (таких як гендер і довкілля) і міжсекторальних тематичних сфер, а також на уникнення прогалин і дублювання.

Крім того, ефективна міжкластерна координація має вирішальне значення для забезпечення належної координації міжсекторальних заходів (таких як оцінка потреб), узгодженості стратегій мобілізації ресурсів та адвокації в усіх кластерах, а також узгодженості послідовних і комплексних стратегій переходу та виходу з кластерів.

АЗазвичай створюється міжкластерний координаційний форум оперативного рівня під головуванням керівника Управління ООН з координації гуманітарних питань (УКГП) або уповноваженої ним особи. Він об'єднує координаторів кластерів як представників своїх кластерів та координаторів з міжсекторальних питань. Форум отримує вказівки щодо стратегічних та політичних питань від ГКК та інформує ГКК про широкі операційні пріоритети та проблеми, що викликають занепокоєння. Міжкластерна координація має завжди керуватися та сприяти гуманітарним та партнерським принципам.

Глобальні кластерні лідери

Кластерний лідер - це організація, якій МПК надав мандат очолити реалізацію кластерного підходу у конкретному вимірі гуманітарної діяльності (*наприклад*, охорона здоров'я, житло, логістика). На глобальному рівні вона підзвітна Координатору з питань надзвичайної допомоги (КНД), а на національному рівні - Гуманітарному координатору. Крім того, для будь-якого кластера, визначеного МПК, призначений Керівник кластера **є органом останньої інстанції**. Це означає, що за необхідності залежно від доступу, безпеки та наявності фінансування Керівник кластера має бути готовим забезпечити надання послуг, необхідних для заповнення критичних прогалин, визначених кластером і відображених у Плані гуманітарного реагування. Зобов'язанням Лідерів кластерів є зробити все можливе, щоб забезпечити адекватне та належне реагування.

Кластерний підхід діє на двох рівнях. **На глобальному рівні** метою Кластерного підходу є посилення загальносистемної готовності та технічної спроможності реагування на гуманітарні надзвичайні ситуації шляхом призначення глобальних Кластерних лідерів та забезпечення передбачуваного керівництва та підзвітності в усіх основних секторах або сферах діяльності. **На рівні країн** метою є забезпечення більш узгодженого та ефективного реагування шляхом мобілізації груп установ, організацій та НУО для стратегічного реагування в усіх головних секторах або сферах діяльності, де кожен сектор має чітко визначеного керівника, за погодженням з ГК та ГКК. ГК за підтримки УКГС зберігає відповідальність за забезпечення адекватності, узгодженості та ефективності загального гуманітарного реагування і підзвітний Координатору з питань надзвичайних ситуацій.

Кластерні лідери в країні підзвітні ГК за сприяння процесу на секторальному рівні, спрямованому на забезпечення наступного:

- Залучення основних гуманітарних партнерів.
- Створення та підтримка відповідних механізмів гуманітарної координації.
- Координація з національними/місцевими органами влади, державними установами, місцевим громадянським суспільством та іншими відповідними суб'єктами.
- Підходи, засновані на принципах залучення та участі громад.
- Увага до пріоритетних міжгалузевих питань.
- Оцінка та аналіз потреб.
- Готовність до надзвичайних ситуацій.
- Планування та розробка стратегії.
- Застосування стандартів.
- Моніторинг та звітність.
- Адвокація та мобілізація ресурсів.
- Навчання та посилення спроможності.
- Надання допомоги або послуг у випадку крайньої необхідності.

Запуск Кластера

Відповідно до Трансформаційного порядку денного, керівники МПК погодилися, що запуск Кластерів повинен бути більш стратегічною, менш автоматичною та обмеженою в часі процедурою, ніж це спостерігалось раніше. ГК повинні рекомендувати запуск кластерів тоді, коли існує прогалина у прийнятному середовищі, що вимагає їхньої активізації. Слід зазначити, що 1) формальний запуск кластерів може бути складним в умовах, коли можливості уряду обмежені; 2) для того, щоб кластери продовжували функціонувати лише доти, доки в них є гостра потреба, плани припинення діяльності та переходу кластерів мають бути підготовлені якнайшвидше після запуску; розбудова спроможності місцевих партнерів та уряду має бути метою з самого початку.

Критерії для активації кластера виконуються, коли:

- Прогалини у реагуванні та координації існують через різке погіршення або значну зміну гуманітарної ситуації.
- Наявний національний потенціал реагування або координації не в змозі задовольнити потреби з дотриманням гуманітарних принципів через масштаби потреб, кількість залучених суб'єктів, потребу в більш складному міжсекторальному підході або інші обмеження здатності реагувати або застосовувати гуманітарні принципи.

Процедура запуску Кластера або Кластерів виглядає так:

1. КР/ГК та Головні агентства кластерів (ГАК) за підтримки УКГС консультують національні органи влади, щоб визначити, які механізми гуманітарної координації існують, та їхні відповідні можливості.
2. Глобальні ГАКи отримують сповіщення від своїх представників у країнах та УКГВ перед проведенням засідання Країнової команди (КК) ООН/ГКК для обговорення питань запуску, щоб забезпечити їхню присутність на засіданні.
3. КР/ГК, консультуючись з КК ООН/ГКК, визначає, які Кластери слід рекомендувати для запуску, за допомогою аналізу ситуації та планування готовності. У кожному конкретному випадку рішення має ґрунтуватися на вищезгаданих критеріях.
4. КР/ГК, консультуючись з КК ООН/ГКК, обирає ГАКи, виходячи з можливостей установ щодо координації та реагування, оперативної присутності та здатності до масштабування. В ідеалі, вибір Головного агентства кластера має відображати глобальні домовленості; але це не завжди можливо, і іноді інші організації мають кращі можливості для того, щоб очолити процес. Відповідно до Трансформаційного порядку денного МПК, ГАКом було запропоновано розглянути можливість розробки чітко визначеного, узгодженого та підтриманого розподілу лідерства в кластері з НУО, де це можливо.
5. Після консультацій з ГКК, КР/ГК надсилає до Координатора з надзвичайної допомоги лист, в якому описує рекомендовані кластерні механізми, пропонує ГАКи та пояснює, чому певні кластери мають бути задіяні. Якщо були узгоджені рішення щодо координації поза межами кластера, вони також описані.
6. Протягом 24 годин Координатор з надзвичайної допомоги передає пропозицію на затвердження керівникам МПК та інформує про це КР/ГК. За необхідності, Керівники можуть звернутися до Групи директорів з надзвичайних ситуацій МПК для більш детального обговорення.
7. Координатор з надзвичайної допомоги надсилає лист до КР/ГК з проханням підтвердити схвалення запуску запропонованих Кластерів та/або надати зворотній зв'язок від Керівників МПК.
8. КР/ГК інформує відповідних партнерів про затвердження рішень щодо Кластерів та ГАКів.

Трансформаційний порядок денний МПК зазначає, що кластерами будуть професійно керувати віддані, навчені та досвідчені координатори кластерів, що управління інформацією буде пріоритетним і що ресурси будуть об'єднані з метою покращення збору та аналізу даних про хід та вплив діяльності кластерів.

Функції кластерів

1. Підтримувати надання послуг завдяки:	• Наданню платформи, яка забезпечує надання послуг відповідно до Плану гуманітарного реагування та стратегічних пріоритетів. • Розробці механізмів усунення дублювання надання г
2. Інформувати про прийняття стратегічних рішень у сфері охорони здоров'я/цивільної медицини шляхом:	• Підготовки оцінок потреб та аналізу прогалин (між кластерами та всередині кластерів, за необхідності використовуючи інструменти управління інформацією визначення пріоритетів. • Виявлення та пошуку рішень для (виникаючих) прог: перешкод, дублювання та міжгалузевих питань. • Формулювання пріоритетів на основі аналізу.
3. Планувати та впроваджувати стратегії Кластера шляхом:	• Розробки секторальних планів, цілей та індикаторів, безпосередньо підтримують реалізацію стратегічних загального реагування. • Застосування та дотримання загальних стандартів та рекомендацій. • З'ясування потреб у фінансуванні, допомоги у визначенні пріоритетів та узгодження внесків Кластерів до загальних пропозицій щодо фінансування гуманітарної допомоги.
4. Здійснювати моніторинг та оцінку ефективності шляхом:	• Моніторингу та звітування про діяльність та потреби • Вимірювання прогресу відповідно до стратегії Кластера узгоджених результатів. • Рекомендацій коригувальних дій, де це необхідно.
5. Розвивати національну спроможність у сфері готовності та планування на випадок надзвичайних ситуацій.	
6. Підтримувати потужну адвокацію шляхом:	• Виявлення проблем та надання важливої інформації повідомлень для ГК та інформування та дій ГKK. • Здійснення адвокації від імені Кластера, його членів та постраждалих людей.

Лідер кластера, окрім своїх обов'язків як постачальника послуг останньої інстанції, підтримує шість основних функцій кластера.